

Winterswijk: sloop en verval nog steeds troef

Al vele malen vestigde Heemschut de aandacht op Winterswijk, waar aanslagen op het cultureel erfgoed bijna dagelijkse kost zijn. Sloop, verval en bouwkundige verminking zijn in deze toch mooie gemeente de uiterlijke tekenen van desinteresse en het ontbreken van enige vorm van beschermingsbeleid (zie ondermeer Heemschut-1981/jan. nr.)

De aandacht van de gemeentelijke bestuurders ligt bij wegeaanleg en woningbouw, niet bij monumenten. Die kosten geld en daar moet in deze tijd niet mee worden aangekomen. In financieel betere tijden ook niet, alleen waren er toen andere argumenten om de boot af te houden.

Omdat het klankbord hogerop ontbreekt is het nauwelijks verwonderlijk dat reddingsinitiatieven uit de bevolking steeds spaarzamer worden. Resultaat: de meeste van de acht molens verkommeren, een voor Oost-Nederland uniek bleekhuisje is van de aardbodem verdwenen en het Mondriaanhuis (waar de schilder Piet Mondriaan een deel van zijn jeugd doorbracht) lijkt al evenmin te redden. Het eerder met afbraak bedreigde weversbuurtje De Lappenbrink is, dankzij de bewoners, wel aan de sloophamer ontkomen, maar geld voor een grondige restauratie is er niet. Het blijft nu bij provisorisch herstel.

DOELWIT

Jongste doelwit is het handjevol gaaf overgebleven herenhuizen in het winkelgebied. Die moeten er aan geloven en krijgen een winkelbestemming, alle leegstand aan bestaande verkoopruimten in de omgeving ten spijt. Aan het Weurden is de voorspui van de uit 1903 daterende doktersvilla Manschot/Brongers om die reden ernstig verminkt. Het zeer decoratieve pand (met speklagen, klassistische kroonlijst en tegeltableau's) stond eerder op de nominatie om te worden gesloopt ten behoeve van de uitbreiding van een naastgelegen ijsalon (zie Heemschut-1983/jun. nr.) Die sloop gaat niet door, maar wie het verbouwingsresultaat bekijkt, zal zich afvragen wat erger is.

Een ander voormalig artsenpand, dat van de Jong/Riekhoff aan de Wooldstraat/Markt, blijkt een identiek lot beschoren. De onderpui van dit statige laat-19de-eeuwse herenhuis is ernstig aangetast. De vraag rijst waarom burgemeester en wethouders tot tweemaal toe het Gelders Welstandstoezicht om advies vroegen, terwijl de derde maal de bouwvergunning zonder adviesaanvraag is verleend? Dat derde ontwerp was namelijk een getrouwe kopie van het eerder afgekeurde eerste schetsplan. B en w. hebben óf zitten slapen óf een aardig stukje schijninspraak opgevoerd. Een bevredigend antwoord is er nog steeds niet. Dat had moeten komen in de raadsvergadering van 29 maart jl., maar toen maakte het dagelijks bestuurscollege zich in een Jantje-van-Leidenstijl van deze zaak af. De plaatselijke Vereniging voor Monumentenbelangen, die met de gemeente in een praatcommissie zit, voelt zich intussen danig bedot. Voorzitter Henk Kroesenbrink: 'Als er toch niet naar ons geluisterd wordt, kunnen we beter naar huis gaan.'

'T ZWAANTJE

De verminking van het doktershuis Riekhoff is de zoveelste aanslag op de statige bebouwing rond markt en Jacobskerk.

Een aanslag die in de zestiger jaren werd ingezet met de kaalslag van alle kleinschalige bebouwing rond de gedeeltelijk 19de-eeuwse kerk. Achterliggende gedachte bij dit 'striptease'-effect, met z'n rampzalige uitwerking, was de kerk in het zonnetje te zetten en het marktgebeuren op te fleuren. De hele plaatselijke architectenwereld stond op zijn kop, maar het toenmalige gemeentebestuur gaf geen krimp. Een van de historische gebouwen die toen het veld ruimden, was de uit 1669 daterende herberg 't Zwaantje.

Een recent voorbeeld van het parasitisme op de restjes beeldbepalende bebouwing in het

Winterswijks winkelgebied is de 'face-lift' die het art-nouveau-geveltje 'De aarden kruik' van architect J. J. Post heeft gekregen. De gave geglazuurde tegeltjes zijn thans goeddeels aan het oog onttrokken door de middenstands-modegril van deze tijd: luifels.

NOODZAAK

Al deze voorbeelden staven nog eens de noodzaak van een gemeentelijk monumentenbeleid in Winterswijk, ten bate van de beschermde- en de onbeschermde karakteristieken. Het is triest om dat op deze plaats te moeten blijven herhalen. Nu al valt te vrezen dat de inmiddels toegezegde inventarisatielijst van karakteristieke-bebouwing het zoveelste zoethoudertje is. Of zoals een raadslid het verwoordde: 'Tegen de tijd dat die lijst gereed is zijn alle panden daarop afgebroken.' Wat dat betreft mag de redding van het inmiddels in de steigers staande, in 1880 gebouwde, stationsgebouw nog steeds een wonder heten.

Dat het ook anders kan blijkt luttele kilometers verderop: in de gemeente Aalten. Daar hebben gemeentebesturen en bevolking elkaar gevonden in een voorbeeldige samenwerking op het gebied van monumentenbescherming.

Rob Lureman.

Het artsenpand De Jong/Riekhoff aan de Wooldstraat/Markt voor en na de verbouwing tot winkelpand, waarbij de pui ernstig werd verminkt. Een andere waardevolle, in mengstijl opgetrokken, doktersvilla aan het Weurden (waarvan we een foto opnamen in het juninummer van 1983) onderging een zelfde lot.

